

Fimmtudaginn 2. júní 1994.

Nr.174/1994.

Dreifing hf.

(Atli Gíslason hrl.)

gegn

Gjaldheimtunni í Reykjavík

(Þorvaldur Lúðvíksson hrl.)

Kærumál. Fjárnám. Skattar. Nauðasamningar.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hjörtur Torfason og Pétur Kr. Hafstein og Ingibjörg Benediksdóttir, settur hæstaréttardómari.

Sóknaraðili skaut málinu til Hæstaréttar með kæru 7. apríl 1994, sem barst réttinum með kærumálgögnum 20. sama mánaðar. Kæruheimild er í 3. mgr. 95. gr. laga nr. 90/1989 um aðför, sbr. 3. tl. 102. gr. laga nr. 92/1991. Krefst sóknaraðili þess, að hinum kærða úrskurði verði hrundið og honum breytt á þá leið aðallega, að ógilt verði fjárnámssgerð sýslumannsins í Reykjavík, sem fram fór að kröfu varnaraðila hjá Dreifingu hf. og lokið var 5. nóvember 1993, fyrir 1.463.421 krónu auk dráttarvaxta og kostnaðar. Til vara krefst sóknaraðili þess, að fjárnámssgerðin verði ógilt og því slegið föstu, að fjárnámsskræf krafa varnaraðila sé fyrir 35% af 1.463.421 krónu, eða 512.197 krónum, auk dráttarvaxta frá 1. ágúst 1992. Loks krefst sóknaraðili málskostnaðar í héraði og kærumálskostnaðar.

Varnaraðili krefst staðfestingar hins kærða úrskurðar og kærumálskostnaðar.

Mál þetta varðar fjárnám fyrir opinberum gjöldum sóknaraðila samkvæmt álagningarseðli í júlí 1992, er á voru lögð vegna tekjuársins 1991. Voru þau aðstöðugjald samkvæmt V. kafla laga nr. 90/1990 um tekjustofna sveitarfélaga, ásamt kirkjugarðsgjaldi samkvæmt 26. gr. laga nr. 21/1963 um kirkjugarða, sbr. 1. gr. laga nr. 89/1987, sem reiknað er af aðstöðugjaldinu. Fór álagningin fram eftir reglum, sem um var mælt í lögum þessum og lögum nr. 75/1981 um tekjuskatt og eignarskatt. Með þessari athugasemd og skírskotun til forsendna hins kærða úrskurðar ber að staðfesta hann.

Dæma ber sóknaraðila til að greiða varnaraðila kærumálskostnað, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður er staðfestur.

Sóknaraðili, Dreifing hf., greiði varnaraðila, Gjaldheimtunni í Reykjavík, 25.000 krónur í kærumálskostnað.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 24. mars 1994.

Mál þetta var tekið til úrskurðar 8. febrúar 1994.

Sóknaraðili málsins er Dreifing hf., kt. 490287-1599, Skipholti 29, Reykjavík.

Varnaraðili málsins er Gjaldheimtan í Reykjavík, kt. 570169-0849, Tryggvagötu 28, Reykjavík.

Dómkröfur sóknaraðila eru þær aðallega að fjárnámssgerð sýslumannsins í Reykjavík nr. 11/1993/16928, sem fram fór að kröfu Gjaldheimtunnar í Reykjavík hjá Dreifingu hf. og lokið var 5. nóvember 1993 fyrir kr. 1.463.421,00 auk dráttarvaxta og kostnaðar, verði ógilt með dómsúrskurði.

Til vara krefst sóknaraðili þess að framangreind fjárnámssgerð verði ógilt og því slegið föstu að fjárnámsskræf krafa varnaraðila sé fyrir 35% af kr. 1.463.421,00 eða kr. 512.197,00 auk dráttarvaxta frá 1. ágúst 1992.

Til þrautavara krefst sóknaraðili þess að verði hvorki aðalkrafa né varakrafa tekin til greina, þá úrskurði dómurinn, að málskot sóknaraðila fresti frekari fullnustugerðum varnaraðila þar til dómur Hæstaréttar liggur fyrir.

Verði aðalkrafa eða varakrafa tekin til greina, er krafist málskostnaðar úr hendi varnaraðila [...].

Verði hvorki á aðalkröfu né varakröfu sóknaraðila fallist, er þess krafist, að málskostnaður falli niður.

Dómkröfur varnaraðila eru þær að dómurinn staðfesti með úrskurði fjárnámssgerð sýslumannsins í Reykjavík nr. 11/1993/16928, sem fram fór að kröfu varnaraðila í máli þessu hjá sóknaraðila fyrir kr. 1.463.421,00 auk dráttarvaxta og kostnaðar.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi sóknaraðila að mati réttarins.

I.

Málavextir eru þeir að bú Dreifingar hf. var tekið til gjaldþrotaskipta með úrskurði, upp kveðnum 20. nóvember 1991. Innköllun til skuldheimtumanna var gefin út í framhaldi af því, og rann kröfulýsingarfestur út 6. febrúar 1992. Meðal lýstra krafna var krafa Gjaldheimtunnar í Reykjavík, að fjárhæð kr. 6.741.156,00.

Frumvarp Dreifingar hf. var úrskurðað tækt til meðferðar samkvæmt II. kafla þágildandi laga um nauðasamninga nr. 19/1924 17. mars 1992. Meðferð skiptastjóra og skiptaráðanda á búinu lauk með því að skiptaráðandi stað-

festi hinn fram lagða nauðasamning með dómsúrskurði 26. maí 1992. Gekk samningurinn í megindráttum út á að kröfuhafar fengju 35% samþykktra krafna sinna greiddar með tilteknum hætti en eftirstöðvar féllu niður. Gjaldheimtan í Reykjavík fékk greiðslu á 35% kröfu sinnar, sem samþykkt var, kr. 6.488.439,00 eða alls kr. 2.270.950,00.

Í júlí 1992 barst álagning frá skattyfirvöldum á aðstöðugjaldi vegna rekstrarársins 1991, kr. 1.440.590,00.

II.

Sóknaraðili byggir kröfur sínar á því að aðstöðugjaldskrafa varnaraðila sé með öllu ólögvarin. Fyrir liggir að kröfunni var ekki lýst og eigi hún sér þegar af þeirri ástæðu ekki stöð þar sem unnt hefði verið að lýsa henni fyrir lok kröfulýsingarfrests með áætlun með því að beita hæsta leyfilega álagningarhlutfalli. Með birtingu gjaldþrotarárskurðar og innköllunar vegna þrotabús sóknaraðila í Lögbirtingablaðinu 6. desember 1991 hafi komið upp brýnt tilefni fyrir skattyfirvöld og Reykjavíkurborg að huga að hagsmunum sínum gagnvart Dreifingu hf. og halda aðstöðugjaldskröfum sínum til haga. Á þeim tímapunkti hafi legið fyrir sölutölur Dreifingar hf. fyrir meginhluta ársins 1991, auk þess sem fyrir hafi legið að Jón Sigfús Sigurjónsson hdl. fór með bústjórn undir umsjá skiptaráðanda og var skattyfirvöldum í lófa lagið að fá hjá bústjóranum þær sölutölur, sem á vantaði vegna rekstrarársins. Jafnframt hafi legið fyrir vegna fréttaflutnings um fjárhagsáætlanagerð Reykjavíkurborgar að hún myndi ákveða að beita hæstu leyfilegum aðstöðugjöldum samkvæmt lögum nr. 90/1990 sem jafnan áður eða 1,30% á veltu. Skattstjóri hefði því getað lagt aðstöðugjaldið á með því að leggja sölutölurnar til grundvallar um hver gjaldstofn gat hæstur orðið og beita hæsta álagningarhlutfalli. Krafan hefði þá komist að bæði við gjaldþrota- og nauðasamningsmeðferð bústjóra og skiptaráðanda á búi sóknaraðila. Krafan hefði hugsanlega getað lækkað en ekki hækkað og hefði fengið fullkomlega jafngilda meðferð og aðrar kröfur í skiptaréttinum. Varnaraðili eigi ekki að auðgast á þessari vanrækslu sinni heldur á krafan að glatast fyrir vanlýsingu en það sé í samræmi við álit ríkisendurskoðunar.

Sóknaraðili kveður hvorki pósitífar réttarheimildir né eðli máls standa til þess að gera varnaraðila eða umbjóðendur hans, skattyfirvöld í umboði borgarsjóðs Reykjavíkur, sem sannanlega hafi sýnt af sér það tómlæti og hirðuleysi um hagsmuni sína, sem að framan er lýst, betur setta en aðra þá lánardrottna sóknaraðila, sem lýstu kröfum sínum í gjaldþrotabú sóknaraðila og fengu í framhaldinu samnings-, atkvæðis- og íhlutunarrétt um nauðasamninginn, sem staðfestur var 26. maí 1992 og að fullu efndur með

vaxtalausum greiðslum 35% krafna á einu ári eins og þær stóðu hinn 20. nóvember 1991. Þessir ábyrgu kröfuhafar, þ.m.t. varnaraðili máls þessa vegna annarra opinberra fjárhagsmuna á verksviði hans, hafi glatað 65% lögvarinna krafna sinna auk dráttarvaxta í rúmlega 18 mánuði. Annar kröfuhafi, sem ekki lýsti kröfu sinni, tollstjórinn í Reykjavík vegna virðisaukaskatts, hafi glatað gjörvallri kröfu sinni vegna vanlýsingar og hafi þar þó verið um innheimt geymslufé að ræða.

Varðandi framan greindar málsástæður telur sóknaraðili nauðsynlegt að haft sé í huga að ljóst sé að hefði gjaldþrotið orðið endanlegt og sóknaraðili dáíð drottni sínum endanlega með gjaldþrotaúrskurðinum 20. nóvember 1991, hefði krafa varnaraðila öll verið afskrifuð. Varnaraðili hefði vegna vanlýsingar ekki einu sinni fengið þau um það bil 20% sem áætlað var miðað við eignir þrotabúsins að til greiðslu hefðu komið upp í almennar kröfur.

Að því er varakröfuna varðar bendir sóknaraðili á að varnaraðila var í löfa lagið að lýsa kröfu sinni eftir lok kröfulýsingarfrests á nauðasamningsmeðferðartíma, sem fyrir liggja að var frá 13. mars 1992 til 26. maí 1992. Hefði þá krafa hans hugsanlega komist að samkvæmt 111. gr. þágildandi gjaldþrotaskiptalaga nr. 6/1978, sbr. 10. gr. laga nr. 19/1924, sem í gildi voru við staðfestingu nauðasamnings.

Prautavarakrafa sóknaraðila er byggð á því að varnaraðili hafi þegar tryggt hina umdeildu kröfu í máli þessu með fjárnámi í fasteigninni Héðinsgötu 3 hér í borg og að mál af þessum toga sæti kærumeðferð og fáist því málsúrslit tiltölulega fljótt fyrir Hæstarétti. Verði ekki séð eins og málið sé vaxið að varnaraðili hafi réttlætanagerlega hagsmuni af því að fylgja kröfu sinni fram með nauðungasölu á hinni fjárnumdu eign eða frekari innheimtuágerðum, þar til æðri dómur liggja fyrir, og baka þannig sóknaraðila hugsanlega ónauðsynlegan kostnað og óþægindi. Er vísað til 2. mgr. 95. gr. laga nr. 90/1989 í þessu sambandi.

Sóknaraðili mótmælir sérstaklega þeirri fullyrðingu varnaraðila í greinargerð hans hjá sýslumanninum í Reykjavík að krafan hafi ekki verið til orðin fyrir lok kröfulýsingarfrests. Krafan hafi sannanlega verið til orðin í lok rekstrarársins 1991 en aðeins hafi staðið upp á kröfuhafann, Reykjavíkurborg eða umboðsmann hennar, skattstjórnann í Reykjavík, að útfæra hana með sérstakri álagningu í tilefni af opinberlega birtri innköllun, og varnaraðila að lýsa henni í framhaldinu fyrir lok kröfulýsingarfrests.

Þá bendir sóknaraðili á að af dómi Hæstaréttar Íslands frá 28. september 1992 í málinu nr. 307/1991 megi ljóslega ráða að leggja beri þá skyldu á álagningaradila að lýsa kröfu sinni, þegar gjaldstofninn má vera honum ljós, og beita hæsta leyfilega álagningarhlutfalli, leiki vafi á um það.

Sóknaraðili styður málskostnaðarkröfu sína við 130. gr. laga nr. 91/1991 og kröfu um dráttarvexti við 4. mgr. 129. gr. sömu laga.

III.

Málsástæður varnaraðila eru þær að þegar nauðasamningurinn var staðfestur 26. maí 1992 lá ekki fyrir nein álagning opinberra gjalda, í þessu tilviki aðstöðugjalda, vegna rekstrarársins 1991, skattyfirvöld hefðu ekki haft neinar upplýsingar í höndum til að byggja álagningu á og engar heimildir séu í lögum, sem heimili að áætla gjöld fyrr en framtalsfrestir séu liðnir, sbr. 95. gr. laga nr. 75/1981, sbr. 4. mgr. 35. gr. laga nr. 90/1990.

Varnaraðili kveður þá fullyrðingu sóknaraðila ekki standast að brýnt tilefni hafi verið fyrir skattyfirvöld að kalla eftir sölutölum frá sóknaraðila, þegar innköllun birtist í Lögbirtingablaðinu 6. desember 1991. Þvert á móti hafi verið brýnt tilefni fyrir sóknaraðila til að skila inn ársreikningi þannig að aðstöðugjöldin vegna rekstrarársins kæmust að við nauðasamningana. Viðbúið hefði verið að sóknaraðili fengi álagningu vegna aðstöðugjalda árið eftir. Hafa verði í huga, að gjald það, sem um ræði, myndist á árinu 1991, en gjaldfalli ekki fyrr en í ágúst 1992. Sóknaraðila hafi borið að leggja fram gögn, sbr. 4. mgr. 35. gr. laga nr. 90/1990, svo að hægt yrði að hlutast til um útreikning kröfu.

Þá bendir varnaraðili á, að virðisaukaskattsskýrslur sýni aðeins, hvaða sala var hjá viðkomandi fyrirtæki eða einstaklingi en aðstöðugjöld hafi verið lögð á sem hlutfall af rekstrarkostnaði og því hafi ekki verið hægt að byggja álagningu aðstöðugjalda á virðisaukaskattsskýrslum. Einnig sé þess að gæta, að sóknaraðili hefði ekki gert neitt í því að framvísa staðfestum ársreikningi til skattyfirvalda þannig að á honum mætti byggja álagningu aðstöðugjalda. Ekki hafi heldur legið fyrir áætlaður efnahagsreikningur, svo sem skylt var að leggja fram með beiðni um nauðasamning samkvæmt 2. tl. 2. mgr. 31. gr. laga nr. 19/1924. Rekstrarreikningar vegna ársins 1991 hefðu ekki verið lagðir fram í skiptarétti fyrr en 18. maí 1992 þegar kröfulýsingarfrestur var löngu liðinn. Þrátt fyrir það að bú sóknaraðila hefði verið tekið til gjaldþrotaskipta hafi það verið í rekstri frá þeim degi og átti því efnahagsreikningur að fylgja með beiðni um nauðasamninga. Af þessu leiði að varnaraðili hafði ekki tök á að lýsa kröfu vegna aðstöðugjalda, á lagðra 1992, þar sem krafan var ekki til orðin og hún gat ekki verið til, því að engin gögn lágu fyrir, sem byggjandi var á.

Varnaraðili mótmælir því að dómur Hæstaréttar Íslands frá 28. september 1992 í málinu nr. 307/1990 eigi við um þetta mál enda hafi í því máli legið fyrir áætlaður efnahagsreikningur, sem fylgdi beiðni um nauðasamning, og endurskoðaður ársreikningur hafi legið fyrir á fyrsta skiptafundi.

Varakröfu sóknaraðila er mótmælt með sömu rökum og aðalkröfu.

Prautavarakröfu sóknaraðila er mótmælt sem óljósri. Sé þess krafist að fjárnámsgerðinni verði frestað með úrskurði Héraðsdóms, er kröfunni mótmælt þar eð hana skorti lagastoð. Þá er vísað til 3. mgr. 84. gr. laga nr. 90/1989, sem eigi við um tilfelli, þar sem sérstakt tillit þurfi að taka til andlags aðfarargerðar. Héraðsdómari geti ekki með úrskurði ákveðið að fresta fullnustuaðgerðum gagnvart varnaraðila, þ.e. nauðungarsöluaðgerðum, fyrir fram. Á slíka fresti myndi fyrst reyna þegar beiðni um nauðungarsölu hafi verið lögð fram.

Málskostnaðarkrafa varnaraðila er byggð á XXI. kafla laga nr. 91/1991, einkum 129. og 130. gr.

IV.

Ágreiningur er með aðilum máls þessa um það, hvort um vanrækslu eða tómlæti sé að ræða af hálfu varnaraðila vegna kröfu hans um aðstöðugjöld fyrir árið 1991, sem krafist var aðfarar fyrir. Af hálfu sóknaraðila er því haldið fram að svo sé þar eð kröfu vegna þessara gjalda var ekki lýst í þrotabúið, sem fékk leyfi til nauðasamninga, og valdi vanræksla og tómlæti varnaraðila því að krafa hans sé niður fallin. Varnaraðili hefur mótmælt þessu þar eð krafan hafi ekki stofnast fyrir en aðstöðugjöldin urðu gjaldkræf í ágúst 1992 en nauðasamningurinn var staðfestur 26. maí s.á.

Um er að ræða aðstöðugjöld vegna ársins 1991 en álagning þeirra fór fram í júlímánuði 1992. Bú Dreifingar hf. var úrskurðað gjaldþrota 20. nóvember 1991 en kröfulýsingarfrestur rann út 6. febrúar 1992. Nauðasamningur var staðfestur með dómsúrskurði 26. maí 1992. Fallast verður á það með varnaraðila að umþrætt aðstöðugjöld mynduðust á árinu 1991 en urðu ekki gjaldkræf fyrir en eftir að þau voru lögð á. Krafa varnaraðila var því ekki til orðin fyrir en í ágúst 1992 og var því hvorki unnt að lýsa henni í þrotabú sóknaraðila né koma henni að við nauðasamninginn. Er því ekki unnt að fallast á það með sóknaraðila að varnaraðili hefði átt að hefjast handa við innköllun krafna í þrotabúið eða við nauðasamninginn þar eð krafa vegna aðstöðugjaldanna var hvorki orðin gjaldkræf fyrir lok kröfulýsingarfrests né áður en nauðasamningurinn var staðfestur. Engin lagaskylda hvílir á varnaraðila að hefjast handa við álagningu gjaldanna fyrir tímam þótt gjaldþrotaúrskurður sé birtur og innköllun auglýst. Að þessu athuguðu og með tilliti til þess að ekki verður séð að þau gögn hafi legið fyrir, sem eru grundvöllur álagningar aðstöðugjalda, verður ekki fallist á það með sóknaraðila að varnaraðili hafi sýnt af sér vanrækslu og tómlæti við að halda til haga þessari kröfu. Verður því hvorki fallist á aðal- né varakröfu sóknaraðila í máli þessu.

Varðandi þrautavarakröfu sóknaraðila er þess að geta að ekki þykja þau málsatvik vera í þessu máli sem réttlæti slíka frestun á frekari fullnustuaðgerðum og verður því ekki á hana fallist.

Með vísan til framanritaðs þykir verða að hafna öllum kröfum sóknaraðila en fallast á dómkröfur varnaraðila og staðfesta fjárnámsgerð sýslumannsins í Reykjavík nr. 11/1993/16928, sem fram fór að kröfu varnaraðila málsins hjá sóknaraðila fyrir kr. 1.463.421,00 auk dráttarvaxta og kostnaðar.

Sóknaraðili greiði varnaraðila kr. 30.000,00 í málskostnað.

Arnfríður Einarsdóttir dómarafulltrúi kveður upp dóm þennan.

Uppkvaðning úrskurðarins hefur dregist vegna embættisanna dómars.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Staðfest er fjárnámsgerð sýslumannsins í Reykjavík nr. 11/1993/16928, sem gerð var 5. nóvember 1993.

Sóknaraðili greiði varnaraðila kr. 30.000,00 í málskostnað.
